

แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

ยศวดี นิรารมย์^{1*}

Received 5 August 2025

Revised 4 July 2026

Accepted 27 July 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นผลลัพธ์ของโครงการวิจัยเรื่องการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ ปัญหา ความต้องการ และแนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุจำนวน 15 คน ซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป และยินยอมให้ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบมีกรอบแนวคิดเพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญในบริบทพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้สูงอายุมีระดับการรับรู้เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมแตกต่างกัน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความเข้าใจอย่างครอบคลุม กลุ่มที่มีความเข้าใจบางส่วน และกลุ่มที่ไม่ตระหนักถึงสิทธิของตน (2) ปัญหาหลัก ได้แก่ การขาดข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน ระบบบริการสุขภาพที่ยังไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต (3) ความต้องการที่สำคัญ ได้แก่ การเพิ่มเบี้ยยังชีพ การเข้าถึงบริการสุขภาพใกล้บ้าน การได้รับปัจจัยสี่ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุจากผู้รับเป็นผู้มีส่วนร่วม (2) การปรับสวัสดิการจากแบบรายหัวเป็นแบบเฉพาะกลุ่ม (3) การพัฒนาระบบดิจิทัลและแพลตฟอร์มกลาง (4) การเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุและครอบครัว (5) การจัดระบบประเมินและปรับนโยบายแบบทันเวลา และ (6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี ผลการศึกษานี้มีนัยสำคัญต่อการวางแผนนโยบายและการออกแบบระบบสวัสดิการที่ตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของผู้สูงอายุในระดับพื้นที่

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ สวัสดิการสังคม แนวทางเชิงกลยุทธ์ การวางแผนนโยบาย การออกแบบระบบสวัสดิการ

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เลขที่ 83 หมู่ 11 ถนนสระบุรี-หล่มสัก ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

* Corresponding author email: yoswadee.nira@pcru.ac.th

STRATEGIC APPROACHES TO THE PROVISION OF SOCIAL WELFARE FOR THE ELDERLY IN PHETCHABUN MUNICIPALITY, PHETCHABUN PROVINCE

Yoswadee Nirarom^{1*}

Abstract

This study examines the accessibility of social welfare among elderly residents of Phetchabun Municipality. The objective was to explore their perceptions, problems, needs, and suitable approaches to social welfare provision in this area. A qualitative research methodology was employed, using in-depth interviews with 15 elderly individuals aged 60 and above who voluntarily participated in the study. Content analysis within a conceptual framework was applied to synthesize key findings in the local context. The results revealed three main findings: (1) the elderly participants demonstrated varying levels of awareness regarding social welfare, which could be categorized into three groups: those with comprehensive understanding, those with partial understanding, and those unaware of their entitlements; (2) major challenges included lack of clear information, limited access to healthcare services, economic hardship, and an unsupportive living environment; and (3) key needs included increased living allowances, improved access to nearby healthcare services, essential living provisions, and greater participation in community activities. Based on these findings, six strategic approaches are proposed to improve the elderly welfare system: (1) promoting the role of the elderly from passive recipients to active participants; (2) transitioning from universal welfare to targeted group-specific schemes; (3) developing a digital system and centralized platform; (4) empowering the elderly and their families; (5) establishing real-time evaluation and adaptive policymaking mechanisms; and (6) building multisectoral collaborative networks. The findings of this study have significant implications for policy planning and the design of welfare systems that are responsive to the specific local context of the elderly population.

Keywords: Elderly, Social Welfare, Strategic Approaches, Policy Planning, Welfare Systems Design

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University, 83 Moo 11, Saraburi-Lomsak Road, Sadiang, Mueang, Phetchabun 67000

* Corresponding author email: yoswadee.nira@pcru.ac.th

บทนำ

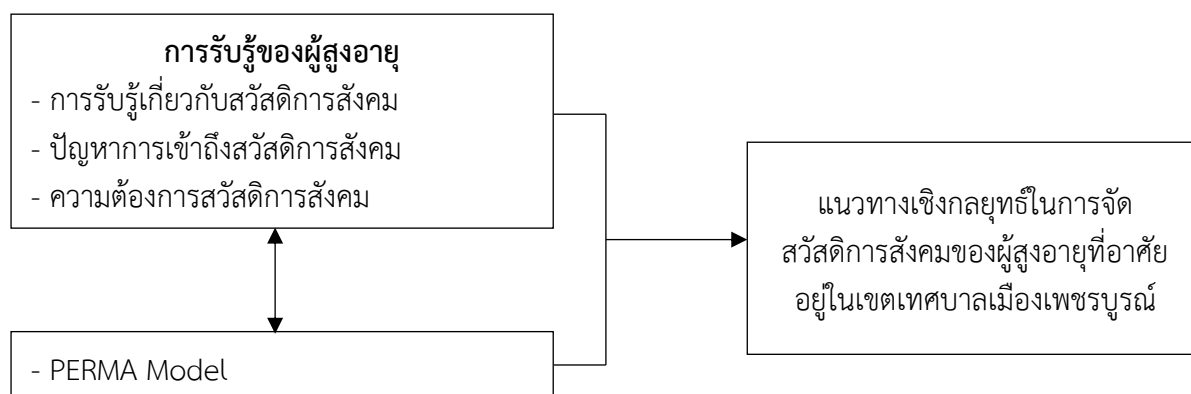
ปัจจุบัน โลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่า ภายในปี 2030 ประชากร 1 ใน 6 คนทั่วโลกจะมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งในช่วงเวลานี้ สัดส่วนของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นจาก 1,000 ล้านคนในปี 2020 เป็น 1,400 ล้านคน และภายในปี 2050 จำนวนประชากรโลกที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า หรือราว 2,100 ล้านคน นอกจากนี้ คาดว่าจำนวนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 80 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นถึงสามเท่าในระหว่างปี 2020 ถึง 2050 จนไปถึง 426 ล้านคน (World Health Organization, 2025) ในขณะเดียวกันประเทศไทยเองกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ โดย กรมกิจการผู้สูงอายุ (2567) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 13,193,247 คน จากประชากรทั้งหมด 66,052,615 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.97 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังเข้าใกล้การเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์แล้วสิ่งที่ท้าทายที่สำคัญ คือ ผู้สูงอายุไทยมีแนวโน้มอาศัยอยู่ตามลำพังเพิ่มขึ้น จำนวนประชากรวัยแรงงานที่จะสามารถเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน ลดลง ความต้องการแรงงานและรายจ่ายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุจึงสูงขึ้น ในทางกลับกัน จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นก็สร้างโอกาสทางธุรกิจสำหรับสินค้าและบริการที่จำเป็น เช่น ธุรกิจสุขภาพ บริการทางการแพทย์ และธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ (Nursing Care) ซึ่งอุตสาหกรรมเหล่านี้จะขยายตัวและเติบโตมากขึ้น ดังนั้น การเตรียมตัวเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์และสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super-Aged Society) จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน ในการวางแผนเรื่องการออม การใช้เงิน การเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ และการใช้ชีวิตครอบครัว เพื่อให้เกิดความพร้อมและเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ กรมกิจการผู้สูงอายุจึง เสนอแนะเชิงนโยบาย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) เตรียมความพร้อมของประชากร ก่อนที่จะก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพ ความรู้ และทักษะที่จำเป็น รวมถึงสนับสนุนการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เพื่อนำประสบการณ์และภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม 2) นโยบายและมาตรการเพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี 3) สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการที่จำเป็นในราคาที่เหมาะสมและมีคุณภาพ เพิ่มโอกาสในการจ้างงานผู้สูงอายุ ตลอดจนส่งเสริมให้อุตสาหกรรมและภาคบริการที่เกี่ยวข้องกลายเป็นธุรกิจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และ 4) มุ่งสร้างฐานข้อมูล องค์ความรู้ และนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการเป็นสังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ และสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้น งานสวัสดิการสำหรับประชากรสูงวัยถือเป็นหนึ่งในประเด็นท้าทายในการพัฒนาหรือปรับปรุงให้ประชากรสูงวัยสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ในวัยเกษียณ ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ ณ จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงมุ่งศึกษาไปที่ประเด็นการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยพิจารณาบริบทประชากรสูงอายุของพื้นที่อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดของจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีผู้สูงอายุเพศชาย 18,257 คน และเพศหญิง 26,552 คน รวมจำนวน 44,809 คน รองลงมาเป็นผู้สูงอายุในเขตอำเภอหล่มสัก เพศชาย 13,342 คน เพศหญิง 16,146 คน รวมจำนวน 29,488 คน และผู้สูงอายุในเขตอำเภอวิเชียรบุรี เพศชาย 11,661 คน เพศหญิง 16,474 คน รวมจำนวน 28,135 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์, 2566) จากจำนวนผู้สูงอายุดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญและต้องการศึกษาการรับรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม และศึกษาถึงปัญหาและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอจัดทำเป็นแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่จะช่วยอธิบายปรากฏการณ์การรับรู้สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ รวมถึงนโยบายรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้

1. แนวคิดการรับรู้ (Perception) การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตวิทยา การรู้คิดที่บุคคลรับข้อมูลจากประสาทสัมผัสและตีความข้อมูลดังกล่าวเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว มิใช่เป็นเพียงการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางกายภาพเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลและการให้ความหมายต่อข้อมูลที่ได้รับ Eysenck and Keane (2015) อธิบายว่า การรับรู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการประมวลผลข้อมูลทั้งแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Processing) ซึ่งเริ่มจากข้อมูลประสาทสัมผัสที่ได้รับจากสิ่งเร้า และแบบบนลงล่าง (Top-down Processing) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากความรู้เดิม ประสบการณ์ ความคาดหวัง และบริบทของผู้รับรู้ ดังนั้น การรับรู้ของบุคคลจึงไม่ได้เกิดจากข้อมูลภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์กับกระบวนการทางความคิดและประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลด้วย

2. ทฤษฎีพัฒนาการตามช่วงชีวิตของ Baltes (1987) อธิบายว่า พัฒนาการของมนุษย์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่ปฏิสนธิจนเสียชีวิต ทฤษฎีของเขาแตกต่างจากทฤษฎีพัฒนาการก่อนหน้านี้ที่มักมองว่าพัฒนาการจะหยุดชะงักลงเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ Baltes เสนอหลักการสำคัญของมุมมองพัฒนาการตลอดช่วงชีวิต ได้แก่ พัฒนาการเกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาการเป็นพหุมิติ ทั้งด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา และด้านจิตสังคม ซึ่งพัฒนาการเป็นพหุทิศทาง กล่าวคือ ในบางช่วงวัยหรือบางด้าน บุคคลอาจมีการเพิ่มขึ้นของความสามารถ ขณะเดียวกันก็มีการลดลงของความสามารถ ในด้านอื่น ๆ พัฒนาการมีความยืดหยุ่น มีการปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านการฝึกฝน การเรียนรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม พัฒนาการเกิดขึ้นภายใต้บริบททางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา รวมถึงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเชิงบริบททั้งที่เป็นไปตามช่วงอายุ ตามประวัติศาสตร์ และอิทธิพลเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถ

คาดเดาได้ นอกจากนี้ พัฒนาการยังเกี่ยวข้องกับการได้มา การรักษาระดับความสามารถ และการจัดการกับการสูญเสีย และต้องอาศัยการศึกษาแบบสหสาขาวิชา ทฤษฎีของ Baltes จึงเน้นให้เห็นว่า พัฒนาการเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน มีพลวัต และเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต ซึ่งไม่เพียงแต่เน้นการเติบโตและการได้มาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการรักษาและการจัดการกับการสูญเสียที่เกิดขึ้นในทุกช่วงวัยด้วย

3. แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกของ Seligman แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกของ Seligman เปลี่ยนจุดเน้นจากการศึกษาความผิดปกติทางจิตและปัญหาทางอารมณ์ มาเป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้มนุษย์มีความสุข ความเป็นอยู่ที่ดี และการเจริญงอกงามในชีวิต โดยเสนอว่าจิตวิทยาไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการซ่อมแซมสิ่งที่ผิดปกติ แต่ควรให้ความสำคัญกับการสร้างคุณภาพเชิงบวกในชีวิตด้วย Seligman (2002) อธิบายความสุขที่แท้จริงผ่านแนวคิด Authentic Happiness ซึ่งประกอบด้วยชีวิตที่น่ารื่นรมย์ (The Pleasant Life) ชีวิตแห่งการมีส่วนร่วม (The Engaged Life) และชีวิตที่มีความหมาย (The Meaningful Life) ต่อมา Seligman (2011) ได้พัฒนาแนวคิดเพิ่มเติมเป็นทฤษฎีความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being Theory) และเสนอ PERMA Model ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 ประการที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและการเจริญงอกงามของมนุษย์ ได้แก่ P - Positive Emotion (อารมณ์เชิงบวก) E - Engagement (การมีส่วนร่วม/ความผูกพัน) R - Relationships (ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น) M - Meaning (ความหมายและจุดมุ่งหมายในชีวิต) และ A - Accomplishment (ความสำเร็จหรือการบรรลุเป้าหมาย) โดยแต่ละองค์ประกอบเป็นสิ่งที่บุคคลสามารถแสวงหาเพื่อตัวมันเอง และสามารถนิยามและวัดผลได้อย่างเป็นอิสระ

4. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1970) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับหลัก ซึ่งเรียงจากระดับพื้นฐานที่สุดไปจนถึงระดับสูงสุด ดังนี้ ความต้องการทางสรีรวิทยาที่เป็นความต้องการพื้นฐานที่สุดที่จำเป็นต่อการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิต (Physiological Needs) ความต้องการความปลอดภัยทั้งทางกายภาพ ทางการเงิน ทางสุขภาพ และความมีระเบียบในสังคม (Safety Needs) ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ มีเพื่อน มีครอบครัว ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น การมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนม และความรู้สึกเป็นที่รัก (Love and Belongingness Needs) ความต้องการการยกย่องและนับถือจากตนเองและผู้อื่น (Esteem Needs) และ ความต้องการการตระหนักรู้ในตนเอง ถึงศักยภาพสูงสุดของตนเอง การเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง การพัฒนาตนเองให้เต็มที่ การได้ทำในสิ่งที่ตนเองมีความสามารถและสนใจอย่างแท้จริง และการแสวงหาความหมายและเป้าหมายในชีวิต (Self-Actualization Needs) ทั้งนี้ Maslow ยอมรับว่าลำดับนี้ไม่ได้ตายตัวเสมอไป บุคคลบางคนอาจมีความต้องการในระดับสูงนำหน้าความต้องการในระดับต่ำกว่า หรือลำดับอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ วัฒนธรรม หรือสถานการณ์เฉพาะ

5. นโยบายและสวัสดิการสังคมของไทย งานวิจัยนี้พิจารณาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของภาครัฐ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ บริการด้านสุขภาพ และการดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในชุมชนผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นจำนวนมากที่สะท้อนถึงแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. นโยบายและกลไกการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ

อาลักษณ์ เจนเสถียรวงศ์ (2566) ศึกษาการนำนโยบายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2559–2565 พบว่า ความพึงพอใจและทัศนคติของผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสิทธิ/ประโยชน์ด้านการให้บริการด้านความรวดเร็ว ด้านสถานที่ให้บริการและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ

สุพล ศิริ (2566) เสนอว่า การเตรียมพร้อมควรดำเนินการผ่านความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ ที่อยู่อาศัย การออม การปรับตัวทางสังคมและจิตใจ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

2. การเข้าถึงสวัสดิการในระดับพื้นที่

อิสริยา เงินโพธิ์กลาง (2566) ศึกษาการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่หมู่บ้านน้ำเมา ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสวัสดิการด้านการแพทย์และสุขภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ บริการทางสังคมและนันทนาการ รวมถึงมีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิทธิ สวัสดิการ และการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเข้าถึงข้อมูล ทั้งนี้ งานวิจัยเสนอให้มีการดำเนินงานเชิงรุกแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่และหน่วยงานด้านสุขภาพ

ระเดช ภาวัตเวติน และคณะ (2566) ศึกษาข้อกฎหมาย บทบาทของหน่วยงาน และรูปแบบการเข้าถึงข้อมูลสวัสดิการผู้สูงอายุไทย ผลการวิจัยพบว่ามีความหมายรองรับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติจนถึงกฎหมายลำดับรอง โดยมีกระทรวงส่วนกลาง สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมขับเคลื่อน อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิและสวัสดิการ จึงเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด เข้ามามีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์เชิงรุกแบบเจาะกลุ่มตามเขตพื้นที่ หรือให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่สร้างความเข้าใจเป็นรายบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

นิธิศ ธาณี และคณะ (2565) ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 27 คน ผลการศึกษาพบว่าสวัสดิการส่วนใหญ่เน้นการจ่ายเบี้ยยังชีพ การรักษาพยาบาล และนันทนาการ แต่ยังคงขาดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ความมั่นคงของครอบครัว และเครือข่ายเกื้อหนุน ปัจจัยสู่ความสำเร็จคือการขับเคลื่อนเป็นนโยบายหลักของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการบูรณาการทรัพยากรร่วมกับทุกภาคส่วน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันผู้สูงอายุยังขาดการมีส่วนร่วมเชิงรุก โดยมักเป็นเพียงผู้ร่วมกิจกรรม จึงเสนอแนะให้ อบต. ยกฐานะงานสวัสดิการเป็นนโยบายเน้นหนัก พร้อมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากชุมชนและทุกภาคส่วนเพื่อประสิทธิภาพที่ยั่งยืน

3. รูปแบบและโครงสร้างการจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพ

งามรดา ประเสริฐสุข และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง (2564) ศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวน 305 คน พบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้คะแนนสูงสุดด้านความมั่นคงทางสังคม รองลงมาคือ การบริการของเจ้าหน้าที่ ที่พัก สุขภาพ การศึกษา และนันทนาการ ตามลำดับ

วิริยธร คำแก้ว และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ (2564) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ พบว่า ความต้องการโดยรวมสูงด้านรายได้ ต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ สุขภาพ การศึกษา ที่พัก ขณะที่ความต้องการด้านความปลอดภัยและนันทนาการอยู่ในระดับปานกลาง

เอนก ไยอินทร์ (2564) ศึกษาการพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุมีทั้งการจัดสวัสดิการ

ตามพันธกิจของรัฐ และการจัดสวัสดิการแบบผสมผสานระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดการมีส่วนร่วมและการออกแบบบริการร่วมกับประชาชนในพื้นที่

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุจากโรงเรียน ชม. ผู้เฒ่า จำนวน 8 คน และผู้สูงอายุที่คัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 7 คน โดยมีเกณฑ์คือ เป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และยินยอมให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ที่ 15 ท่าน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) กล่าวคือ เป็นจุดที่ข้อมูลเริ่มมีความซ้ำซ้อนและไม่ปรากฏประเด็นหรือรหัสข้อมูลใหม่ (No new information or themes emerge) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Guest et al. (2006) ที่ระบุว่าในการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึก จุดอิ่มตัวของข้อมูลมักเกิดขึ้นในช่วงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6-12 ท่าน ดังนั้น จำนวน 15 ท่านจึงเพียงพอที่จะทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้อย่างน่าเชื่อถือ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือ แนวคำถามแบบปลายเปิดที่สอดคล้องกับประเด็นหลัก ได้แก่ การรับรู้ ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการจัดสวัสดิการ โดยแนวคำถามได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยคำนวณค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) พบว่า ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามทุกข้ออยู่ในช่วง 0.67–1.00 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลในภาคสนามได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เครื่องมือดังกล่าวได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ รหัสโครงการ 003/2567 เรียบร้อยแล้ว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุ พร้อมบันทึกข้อมูลตามความสนใจ โดยคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งในด้านสถานที่และการเก็บรักษาข้อมูล (ใช้นามสมมติ)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ตามแนวทางของ Braun and Clarke (2022) โดยมี PERMA Model ของ Seligman เป็นรหัสสนิรณัย (Deductive Coding) จากนั้นดำเนินการอ่านข้อมูลรอบแรก (Initial Reading) เพื่อให้เห็นภาพรวมของอารมณ์และเนื้อหา แล้วจึงการระบุหน่วยวิเคราะห์ (Segmenting) มองหาประโยคหรือกลุ่มคำที่มีความหมายในตัวเอง (Meaning Units) ตาม PERMA Model 5 ประการ คือ P (ความพอใจในระบบสวัสดิการ) E (การมีส่วนร่วม/ความผูกพันในระบบสวัสดิการ) R (ความสัมพันธ์ที่ดีในบุคลากรหรือระบบสวัสดิการ) M (การรู้สึกเชื่อมโยงตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งกับระบบสวัสดิการ) และ A - Accomplishment (ความคาดหวังในระบบสวัสดิการ) เพื่อแปะป้ายกำกับ (Labeling) รหัสทางตรง (Semantic Code) และ รหัสสนิรณัยแฝง (Latent Code) โดยใช้ทฤษฎีการรับรู้ ทฤษฎีช่วงชีวิตของ Baltes (การพัฒนาทางกายภาพ การพัฒนาทางจิตใจ การพัฒนา

ทางสังคม) และทฤษฎีความต้องการของ Maslow (ความต้องการพื้นฐาน ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ และความต้องการตระหนักรู้ในตนเอง) เพื่อช่วยตีความความหมายและ นัยสำคัญที่ซ่อนอยู่หลังคำให้สัมภาษณ์ ประสพการณ์ของผู้สูงอายุ เพื่อตอบคำถามว่าการรับรู้ด้านความหมายของสวัสดิการสังคมมีกี่ระดับ มีปัญหา และความต้องการระบบสวัสดิการสังคมอย่างไร

ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1-10 พบรหัสข้อมูลใหม่เฉลี่ย 7-13 รหัสต่อคน คนที่ 11-13 พบรหัสข้อมูลใหม่เฉลี่ยเพียง 1 รหัสต่อคน คนที่ 14-15 ไม่พบรหัสข้อมูลใหม่

หลังจากนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัยเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์” ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุจำนวน 15 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีประเด็นร่วมกันคือ การพึ่งพารายได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่รัฐบาลจัดให้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดกล่าวเหมือนกันว่า จำนวนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุทั้ง 15 คน มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในด้านสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การมีหรือไม่มีรายได้เสริมจากการทำงาน หรือการได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัว ผู้สูงอายุบางท่านยังสามารถทำงานได้ เช่น การขายของหรือรับจ้างก็จะมีรายได้เพิ่มเติมที่ช่วยให้สามารถชีวิตได้ไม่ลำบากเกินไป ในขณะที่ผู้สูงอายุบางท่านที่ไม่มีรายได้เสริมและพึ่งพาเพียงเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพียงทางเดียว ต้องเผชิญกับความยากลำบากทางการเงิน

ผลการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. การรับรู้เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน พบการรับรู้ด้านความหมายของสวัสดิการสังคมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ระดับการรับรู้ที่ชัดเจนและครอบคลุม โดยผู้สูงอายุในกลุ่มนี้มีจำนวน 5 คน ที่มีความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ทั้งด้านสิทธิประโยชน์และบริการจากภาครัฐ และยังสามารถอธิบายสิทธิที่ได้รับได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะสิทธิด้านการเงิน เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และสิทธิด้านการรักษาพยาบาล อีกทั้ง ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ยังตระหนักถึงบริการที่ออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เช่น ช่องทางด่วนในการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในความดูแลของรัฐ รวมถึงบริการเสริมที่รัฐจัดให้ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมสังคม การสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพผ่านการฝึกอบรม หรือการมีส่วนร่วมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและลดความเหงา

1.2 ระดับการรับรู้ที่มีข้อจำกัด ซึ่งผู้สูงอายุในกลุ่มนี้มีจำนวน 7 คน ที่รับรู้สิทธิและสวัสดิการเพียงบางส่วนหรือเฉพาะสิ่งที่ตนเองได้รับโดยตรงจากรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและการใช้บัตรทองในการรักษาพยาบาล โดยไม่ทราบถึงสิทธิประโยชน์อื่นๆที่รัฐบาลจัดสรรให้ นอกจากนี้การรับรู้ของผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีการพึ่งพาข้อมูลจากคนรอบข้างเป็นหลัก ทำให้ขาดข้อมูลเกี่ยวกับบริการเสริมอื่น ๆ ที่จะสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การฝึกอาชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม หรือการรับคำแนะนำด้านกฎหมาย โดยเฉพาะบริการที่ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายได้

1.3 ระดับการรับรู้ที่ไม่ชัดเจนหรือไม่มีการรับรู้ มีผู้สูงอายุจำนวน 3 คน ที่ไม่สามารถอธิบายหรือเข้าใจถึงสิทธิและสวัสดิการสังคมที่พวกเขาได้รับอย่างชัดเจน สาเหตุหลักมาจากข้อจำกัดด้านการศึกษาหรือการเข้าถึงข้อมูลที่จำกัด อีกทั้ง ผู้สูงอายุในกลุ่มนี้ยังอาจไม่รู้จักบริการที่พวกเขาสามารถใช้ได้ฟรีหรือในราคาลดหย่อน ซึ่งการขาดความรู้หรือการเข้าถึงข้อมูลอาจทำให้ผู้สูงอายุพลาดโอกาสในการใช้สิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่รัฐบาลจัดหาให้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

2. ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการสังคม

ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่พบมีหลายประการ โดยสามารถจัดเรียงลำดับจากปัญหาที่พบมากที่สุดได้ ดังนี้

2.1 การขาดความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ พบว่า มีผู้สูงอายุจำนวน 10 คน ที่ไม่ทราบเกี่ยวกับสิทธิที่ตนเองควรได้รับ เช่น การลดค่าโดยสาร การช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยและการจัดการศพ อันเป็นผลจากการสื่อสารที่ไม่ทั่วถึงจากหน่วยงานรัฐ

2.2 การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่สะดวกและรวดเร็ว พบว่า มีผู้สูงอายุถึง 8 คน ที่ไม่ทราบถึงสิทธินี้ หรือเคยใช้บริการแต่พบปัญหาเรื่องความแออัดในโรงพยาบาลทำให้ต้องรอคิวนาน

2.3 การขาดการสนับสนุนด้านการฝึกอาชีพและการต่อยอด โดยแม้ผู้สูงอายุบางคนจะได้รับการฝึกอาชีพจากหน่วยงานต่าง ๆ แต่การขาดเงินทุนหรือการสนับสนุนในการทำธุรกิจจริง ส่งผลให้ทักษะที่ผู้สูงอายุได้รับจากการฝึกอบรมไม่สามารถสร้างประโยชน์เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจริงได้ในชีวิตประจำวัน

2.4 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เหมาะสม เช่น ห้องน้ำและถนนที่ไม่ได้ออกแบบมาให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ส่งผลให้มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการลื่นล้ม หรือไม่สามารถใช้งานสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ได้อย่างสะดวกปลอดภัย

2.5 ปัญหาการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลกฎหมาย พบว่า มีผู้สูงอายุหลายคนที่ไม่รู้จักหน่วยงานที่ให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย เช่น ศูนย์ดำรงธรรมหรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

3. ความต้องการสวัสดิการสังคม

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ พบข้อมูลความต้องการที่หลากหลายด้าน โดยผู้วิจัยจัดลำดับความต้องการด้านสวัสดิการสังคมที่พบได้ดังนี้

3.1 ความต้องการเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พบมากที่สุด โดยผู้สูงอายุทุกคนเห็นว่าเงินที่ได้รับไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ต้องการจำนวนเงินเพิ่มเป็นรายเดือน 3,000–5,000 บาท หรือรายวัน เช่น วันละ 100-200 บาท

3.2 ความต้องการซ่อมแซมที่พักอาศัย โดยจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สูงอายุหลายคนอยู่ในบ้านที่สภาพทรุดโทรมหรือมีโครงสร้างไม่ปลอดภัย ต้องการให้รัฐช่วยซ่อมแซมโดยไม่จำกัดเฉพาะผู้ยากจน

3.3 ความต้องการการสนับสนุนปัจจัยสี่ โดยผู้สูงอายุหลายคนต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนข้าวสาร อาหารแห้ง และของใช้จำเป็นในชีวิตประจำวัน สำหรับกลุ่มไม่มีรายได้หรือผู้ดูแล

3.4 ความต้องการด้านการดูแลสุขภาพและการบริการทางการแพทย์ พบว่า ผู้สูงอายุหลายคนต้องการบริการที่รวดเร็ว รถรับส่ง และการส่งเสริมสุขภาพป้องกันภาวะพึ่งพิง

3.5 ความต้องการส่งเสริมอาชีพเสริม จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สูงอายุหลายคนต้องการการสนับสนุนด้านเงินทุนหรือวัตถุดิบสำหรับการทำงานฝีมือ เพื่อนำไปต่อยอดสร้างรายได้ให้กับตนเอง

3.6 ความต้องการการลดหย่อนค่าโดยสาร เพื่อให้สามารถเดินทางไปพบแพทย์หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีรายได้จำกัดและไม่มีรถยนต์ส่วนตัว

3.7 ความต้องการการสนับสนุนการจัดการศพตามประเพณี โดยต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือค่าใช้จ่ายตามระดับฐานะของครอบครัว

3.8 ความต้องการการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ราชการ ผู้สูงอายุอยากให้เพิ่มการสนับสนุนด้านการเดินทางเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สิทธิเหล่านี้ได้อย่างแท้จริง

3.9 ความต้องการการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุหลายคนต้องการเป็นอาสาสมัครหรือผู้นำชุมชน เพื่อให้พวกเขามีรายได้เสริมและรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าในสังคม

4. แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ (Advanced Strategic Framework)

จากผลการวิจัยผู้วิจัยขอเสนอเชิงกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์เป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2 กลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์

จากภาพที่ 2 อธิบายกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านจากผู้รับสวัสดิการ เป็น “ผู้มีบทบาทในระบบ” โดยการส่งเสริมผู้สูงอายุให้เป็น “ทรัพยากรมนุษย์” ที่มีคุณค่า แทนการเป็นผู้พึ่งพา ผ่านโครงการ “ผู้สูงวัยถ่ายทอดภูมิปัญญา” และ “อาสาสมัครสูงวัย” รวมถึงการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในฐานะ “พี่เลี้ยงชุมชน” ที่ทำงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ หน่วยงานท้องถิ่นและเยาวชน เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และเพิ่มพลังทางสังคม

2. การปรับระบบสวัสดิการ จากแบบกระจายรายหัว เป็นแบบ “บูรณาการเฉพาะกลุ่ม” โดยการเปลี่ยนแนวทางจากการจัดสวัสดิการแบบทั่วไปสำหรับทุกคน มาเป็นการจัดสวัสดิการเฉพาะกลุ่มตามลักษณะความต้องการ โดยใช้ “ระบบจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุ” เช่น กลุ่มผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มที่ไม่มีผู้อุปการะ กลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจ

3. การสร้างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ โดยการจัดทำแดชบอร์ดข้อมูลสวัสดิการเฉพาะบุคคลสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งอาจเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์หรือจุดบริการในหน่วยงานเทศบาลที่มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและช่วยเข้าถึงบริการ และการผลักดันการจัดบริการสวัสดิการเชิงรุกแบบเคลื่อนที่ที่สามารถเดินทางไปยังบ้านหรือพื้นที่ชุมชนของผู้สูงอายุโดยตรง ตัวอย่างเช่น รถหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เพื่อตรวจสุขภาพเบื้องต้นหรือฟื้นฟูสมรรถภาพ รถให้คำปรึกษาทางกฎหมายหรือสิทธิสวัสดิการที่มีเจ้าหน้าที่ไปให้ข้อมูลถึงชุมชน หรือบริการเยี่ยมบ้านโดยทีมสหวิชาชีพ เช่น พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ และ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยา เงินโพธิ์กลาง (2566) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการเข้าถึงสวัสดิการ การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการ การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเข้าถึงข้อมูล และการดำเนินงานเชิงรุกแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวระเดช ภาวัตเวติน และคณะ (2566) ที่พบว่า ผู้สูงอายุยังมีอุปสรรคในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการ

4. การปรับจากสวัสดิการเชิงสงเคราะห์ เป็นสวัสดิการ “เชิงส่งเสริมศักยภาพ” โดยการยกระดับสวัสดิการจากการให้ความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว ไปสู่การสร้างความสามารถให้ผู้สูงอายุและครอบครัว เช่น การให้สิทธิลดหย่อนภาษีแก่ครอบครัวที่ดูแลผู้สูงอายุ การสนับสนุนเบี้ยผู้ดูแล และทุนอบรมการดูแลผู้สูงวัย รวมถึงโครงการเตรียมตัวก่อนแก่เพื่อให้ความรู้เรื่องการเงิน การออม และสุขภาพ ตั้งแต่ช่วงวัยทำงานตอนต้น สอดคล้องกับสุพล ศิริ (2566) ที่เสนอว่า การเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุควรดำเนินการร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพ การออมและการลงทุน การปรับตัวด้านสังคม และจิตใจ รวมถึงการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จำเป็นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

5. การสร้างระบบประเมินผลและปรับปรุงสวัสดิการแบบ Real-time หมายถึง การประมวลผลหรือดำเนินการทันทีที่มีข้อมูลเข้ามา โดยไม่ต้องรอรอบเวลา เช่น รายปีหรือรายเดือน เช่น การให้ผู้สูงอายุประเมินความพึงพอใจต่อบริการ แล้วผลสะท้อนนั้นถูกส่งเข้าระบบ และเจ้าหน้าที่สามารถเห็นและปรับปรุงได้ทันที หรือระบบรับฟังความคิดเห็นผ่านแอปพลิเคชันข้อมูล ที่ใช้วิเคราะห์เพื่อวางแผนบริการโดยไม่ล่าช้า สอดคล้องกับงานวิจัยของอาลักษณ์ เจนเสถียรวงศ์ (2566) ที่พบว่า ความพึงพอใจและทัศนคติของผู้สูงอายุต่อการนำนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุไปปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังพบปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าของขั้นตอนการทำงาน การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง และข้อจำกัดของผู้สูงอายุในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่

6. การบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคี โดยการจัดตั้ง “เครือข่ายสวัสดิการผู้สูงวัยระดับเทศบาล” ที่มีตัวแทนจากภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรชุมชน และผู้สูงอายุ ทำหน้าที่ร่วมกันกำหนดแนวทาง จัดสรรงบประมาณ และติดตามผล พร้อมใช้กลไก “การออกแบบบริการร่วมกับประชาชน” เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง สอดคล้องกับเอนก ไยอินทร์ (2564) ที่เสนอการจัดสวัสดิการแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของชุมชน และวระเดช ภาวัตเวติน และคณะ (2566) ที่เน้นบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุ

สรุปและอภิปรายผล

1. การรับรู้เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์มีระดับการรับรู้เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่รับรู้ได้อย่างชัดเจนและครอบคลุม กลุ่มที่รับรู้

บางส่วน และกลุ่มที่แทบไม่รับรู้เลย ความแตกต่างดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ โดยเฉพาะกระบวนการประมวลผลข้อมูลแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Processing) และแบบบนลงล่าง (Top-down Processing) กล่าวคือ การรับรู้แบบ Bottom-up Processing เกิดจากการรับข้อมูลหรือประสบการณ์โดยตรง เช่น การได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นเงินสดประจำทุกเดือน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุสัมผัสและรับรู้ได้โดยตรง จึงทำให้เข้าใจสิทธิดังกล่าวได้ง่าย ขณะที่การรับรู้แบบ Top-down Processing เกี่ยวข้องกับความรู้เดิม ประสบการณ์ ความคาดหวัง และบริบทของผู้รับรู้ เช่น การตีความสิทธิเพิ่มเติมในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ซึ่งผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือมีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ อาจมีแนวโน้มเข้าใจสิทธิและบริการด้านสวัสดิการได้มากกว่าผู้สูงอายุที่ขาดข้อมูลหรือมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล สอดคล้องกับทฤษฎีของ Eysenck and Keane (2015)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนว่า การรับรู้สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวสิทธิหรือบริการของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ยังสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม ระดับการศึกษา ความคุ้นเคยกับหน่วยงานรัฐ ช่องทางการสื่อสาร และความชัดเจนของข้อมูลที่ผู้สูงอายุได้รับ หากข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและบริการมีความซับซ้อน เข้าถึงยาก หรือสื่อสารไม่ทั่วถึง ผู้สูงอายุบางกลุ่มย่อมมีโอกาสรับรู้สิทธิของตนเองได้น้อยลง ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวระเดช ภาวัตเวดิน และคณะ (2566) ที่พบว่า ผู้สูงอายุยังมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและสวัสดิการไม่มากเท่าที่ควร อีกทั้งสื่อและการประชาสัมพันธ์ของรัฐยังเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูลของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า ผู้สูงอายุบางกลุ่มรับรู้สิทธิและสวัสดิการเพียงบางส่วน หรือแทบไม่รับรู้สิทธิของตนเอง ขณะเดียวกัน ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับสุพล ศิริ (2566) ที่เสนอว่า การเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ควรดำเนินการผ่านความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการเผยแพร่ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น ความรู้ด้านสุขภาพ การออม การปรับตัวทางสังคมและจิตใจ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การเพิ่มระดับการรับรู้สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุจึงควรมุ่งพัฒนาการสื่อสารข้อมูลสิทธิและบริการให้เข้าใจง่าย เข้าถึงได้จริง และสอดคล้องกับบริบทชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่

2. ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ประสบปัญหาหลายด้านในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม เช่น การขาดข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ การเข้าถึงบริการสุขภาพที่ยังไม่สะดวก ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่สาธารณะ ขาดทุนในการประกอบอาชีพ ที่อยู่อาศัยชำรุด ค่าครองชีพสูง ขาดการคุ้มครองทางกฎหมาย และขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดด้านโครงสร้างบริการของรัฐ การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง และสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ ประเด็นเหล่านี้สามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดของ Baltes (1987) ที่เสนอว่า แม้ในวัยสูงอายุ บุคคลยังสามารถปรับตัวและพัฒนาได้ (Plasticity) หากได้รับการสนับสนุนจากระบบที่เหมาะสม เช่น บริการสุขภาพที่เข้าถึงง่าย หรือกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพ ขณะเดียวกัน แนวคิดของ Seligman (2002) เรื่อง Authentic Happiness ชี้ว่า ความสุขที่แท้จริงของผู้สูงอายุเกิดจากการมีชีวิตที่มีคุณค่าและได้รับบริการที่ตอบสนองความต้องการของชีวิตจริง

โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของนิธิธ ธานี และคณะ (2565) ที่พบว่า แม้ผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานีจะได้รับสวัสดิการหลัก เช่น เบี้ยยังชีพ การรักษาพยาบาล และกิจกรรมนันทนาการ แต่ยังมีบริการบางด้านไม่เพียงพอ ได้แก่ การดูแลสุขภาพที่บ้าน การช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย ความมั่นคงทางสังคม และเครือข่ายการเกื้อหนุน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับสุพล ศิริ (2566) ที่เสนอว่า การเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุควรมุ่งพัฒนาความรู้และศักยภาพของผู้สูงอายุ ควบคู่กับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมั่นคงในระยะยาว

3. ความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุ

ผลวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการ 9 ประเด็นหลัก เช่น การเพิ่มเบี้ยยังชีพ การซ่อมบ้าน การสนับสนุนอาหารและยารักษาโรค บริการสุขภาพที่เข้าถึงง่าย การส่งเสริมอาชีพ การลดค่าโดยสาร การช่วยเหลือจัดการศพ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม โดยความต้องการเหล่านี้สามารถจัดกลุ่มและอธิบายได้ผ่านทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1970) ซึ่งแบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการด้านปัจจัยสี่ รายได้ ความปลอดภัย จนถึงระดับสูง ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางสังคมและการรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าความต้องการหลายระดับยังคงมีอยู่ควบคู่กันในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธิศ ธาณี และคณะ (2565) ที่พบว่า บริการบางด้านสำหรับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านที่อยู่อาศัย ความมั่นคงทางสังคม และเครือข่าย การเกื้อหนุนผู้สูงอายุ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิริยธ คำแก้ว และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ (2564) ที่พบว่า ผู้สูงอายุในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร มีความต้องการสวัสดิการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านรายได้ สุขภาพ การศึกษา และที่พักอาศัย รวมถึงงานวิจัยของงามรดา ประเสริฐสุข และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง (2564) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการสังคมในหลายด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม การให้บริการของเจ้าหน้าที่ ที่พัก สุขภาพ การศึกษา และนันทนาการ ซึ่งสะท้อนว่าสวัสดิการผู้สูงอายุควรครอบคลุมทั้งด้านพื้นฐาน สุขภาพ ที่อยู่อาศัย รายได้ และกิจกรรมทางสังคม

4. แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ (Advanced Strategic Framework)

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ ที่เหมาะสม ประกอบด้วย 6 ประเด็นทางนโยบาย ได้แก่ 1) การเปลี่ยนผ่านจากผู้รับสวัสดิการเป็น “ผู้มีบทบาทในระบบ” สอดคล้องกับงามรดา ประเสริฐสุข และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง (2564) ที่เสนอให้ส่งเสริมชมรมและการมีรายได้ของผู้สูงอายุ และเอนก ไยอินทร์ (2564) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม 2) การปรับระบบสวัสดิการ จากแบบกระจายรายหัว เป็นแบบ “บูรณาการเฉพาะกลุ่ม” สอดคล้องกับนิธิศ ธาณี และคณะ (2565) ที่พบว่าสวัสดิการบางด้านยังไม่เพียงพอ และเอนก ไยอินทร์ (2564) ที่เสนอการจัดกิจกรรมตามกลุ่มผู้สูงอายุ 3) การสร้างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อผู้สูงอายุ สอดคล้องกับอิสริยา เงินโพธิ์กลาง (2566) ที่เน้นการให้ความรู้และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูล และวระเดช ภาวัตเวติน และคณะ (2566) ที่พบอุปสรรคด้านการรับรู้ข้อมูล 4) การปรับจากสวัสดิการเชิงสงเคราะห์ เป็นสวัสดิการ “เชิงส่งเสริมศักยภาพ” สอดคล้องกับสุพล ศิริ (2566) ที่เสนอการเตรียมความพร้อมผ่านความร่วมมือและการให้ความรู้ 5) การสร้างระบบประเมินผลและปรับปรุงสวัสดิการแบบ Real-time สอดคล้องกับอาลักษณ์ เจนเสถียรวงศ์ (2566) ที่พบทั้งความพึงพอใจและข้อจำกัดด้านการสื่อสารและขั้นตอน และ 6) การบูรณาการความร่วมมือแบบพหุภาคี สอดคล้องกับเอนก ไยอินทร์ (2564) ที่เน้นความร่วมมือหลายภาคส่วน และวระเดช ภาวัตเวติน และคณะ (2566) ที่เน้นบทบาทท้องถิ่นในการส่งเสริมการรับรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ควรประยุกต์แนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ โดยเพิ่มกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการให้ครอบคลุมกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในโรงเรียนผู้สูงอายุด้วย
2. จากการที่ผู้ให้ข้อมูล 8 ท่านมาจากโรงเรียน ผ. ผู้เผามีข้อเสนอแนะคือควรเพิ่มกิจกรรมที่สร้างรายได้เสริม หรือ การถ่ายทอดภูมิปัญญา เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า (Self-worth) ไม่ใช่แค่มาสนทนาการ

3. ควรใช้กลุ่มผู้สูงอายุที่แข็งแรงและมีศักยภาพในโรงเรียนเป็นอาสาสมัครในการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านผู้สูงอายุกลุ่มที่ติดบ้าน/ติดเตียง ในเขตเทศบาลเพื่อสร้างการรับรู้ และขยายเครือข่ายผู้สูงอายุให้เกิดการแลกเปลี่ยนชุดข้อมูลที่กว้างขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดสวัสดิการระหว่างเทศบาลเมืองกับ องค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อดูความแตกต่างของบริบทและความต้องการ
2. ควรเจาะลึกศึกษาในกลุ่ม “ผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง” (Living Alone) หรือ “ผู้สูงอายุยากจน” ในเขตเทศบาล เนื่องจากกลุ่มนี้อาจมีอุปสรรคในการเข้าถึงสวัสดิการที่ซับซ้อนกว่ากลุ่มปกติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2566**. กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- งามรดา ประเสริฐสุข และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง. (2564). การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ. **วารสารวิจัยธรรมศึกษา**, 4(2), 73-85.
- นิธิศ ธาณี, สุวรรณภา ภัทรเบญจพล, และ อนุวัฒน์ วัฒนพิชญากุล. (2565). การศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี. **วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ**, 5(3), 18-35.
- วระเดช ภาวัตเวติน, เด่นคุณ ธรรมนิยชัยชุด, กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว และ เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2566). ปัญหาการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุ. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**, 6(3), A71-A86.
- วีรยุทธ คำแก้ว และ ราเชนทร์ นพณัฐวร. (2564). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร. **วารสารวิชาการธรรมทศน์**, 21(1), 15-28.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์. (2566). **รายงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. 2566**. สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบูรณ์.
- สุพล ศิริ. (2566). การเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์. **วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์**, 6(1), A169-A178.
- อลักษณ์ เจนเสถียรวงศ์. (2566). การนำนโยบายด้านสวัสดิการผู้สูงอายุไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในช่วง พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2565. **วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**, 6(1), 25-38.
- อิสริยา เงินโพธิ์กลาง. (2566). การเข้าถึงสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่หมู่บ้านน้ำเมา ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**, 3(2), 16-24.
- เอนก ไยอินทร์. (2564). การพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 10(1), 52-65.
- Baltes, P. B. (1987). Theoretical propositions of life-span developmental psychology: On the dynamics between growth and decline. **Developmental Psychology**, 23(5), 611-626. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.23.5.611>
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). **Thematic analysis: A practical guide**. Sage.

- Eysenck, M. W., & Keane, M. T. (2015). **Cognitive psychology: A student's handbook**. Psychology Press.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough?: An experiment with data saturation and variability. **Field Methods**, 18(1), 59-82.
<https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Maslow, A. H. (1970). **Motivation and personality**. Harper and Row.
- Seligman, M. E. P. (2002). **Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment**. The Free Press.
- Seligman, M. E. P. (2011). **Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being**. The Free Press.
- World Health Organization. (2025, October 1). **Ageing and health**.
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>